

Talousarvion 2027 laadintaohje

Kaupunginhallitus 15.6.2026

Sisälllys

1. Talousarvion- ja suunnitelman 2027-2029 laadinnan aikataulu.....	3
2. Lähtökohdat	4
Yleinen talouden tilanne	4
Kunta-alan palkkaratkaisu	9
Kaupungin talouden kuva.....	10
Arvioitu tulo- ja meno kehitys	11
Investoinnit ja velkaantuminen	12
3. Ohjeet palvelualueille laadintaa varten	12
Strategia ja toiminnalliset tavoitteet	12
Strategiset kehittämistyöryhmät.....	14
Henkilöstösuunnitelma	14
Hankkeet talousarviossa	14
Talousarvioehdotuksen rakenne	15
Talousarvion sitovuustasot.....	15
Käyttötalousosa	16
Tuloslaskelmaosa.....	17
Investointiosa	17
Rahoitusosa	18
Talousarviokehys	19
Palvelualuekohtainen kehys ja linjaukset	20
Rahoituskehys.....	22
Laadinnan vastuut.....	23

1. Talousarvion- ja suunnitelman 2027-2029 laadinnan aikataulu

8.6	Valtuuston muutosohjelma
15.6.	Talousarvion laadinnan ohjeet kaupunginhallituksessa (tarvittaessa täsmennykset myöhemmin)
kesäkuu- elokuu	Johtoryhmien ja talouspalvelujen väliset keskustelut, talousarviovalmistelu
30.6	Tilapalvelut toimittanut tiedot sisäisistä vuokrista.
10.7.	Sisäiset veloitukset valmiit ja viety talousarvioon
21.8.	Palvelualueiden talousarviotiedot toimitettu talouspalveluille
28.8.	Talousarvio ja taloussuunnitelmavuosien tiedot tallennettu järjestelmään
1.9.	Kaupungin johtoryhmän käsittely
10-11.9.	Kaupungin johtoryhmän käsittely
16.9	Ympäristölautakunnan esitys lausunolle
21.9	TAE26 iltakoulu kh
23.-25.9.	Valtuustoseminaari
28.9	Kaupunginhallituksen vero-% esitys
2.10.	Mahdolliset muutokset esityksiin seminaarin pohjalta
5.10.	Valtuuston vero-% päätös
vko 42	Lautakuntakäsittelyt
2.11.	Kaupunginhallituksen käsittely
16.11.	Kaupunginhallituksen toinen käsittely
23.11.	Valtuuston käsittely
30.11.	Täytäntöönpano-ohjeen hyväksyntä kaupunginhallituksessa
30.1.2027	Käyttösuunnitelmien hyväksyntä toimitelmissä

2. Lähtökohdat

Kuntalain (410/2015) 110 §:ssä säädetään kunnan talousarviosta. Valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen.

Talousarvion rakenteesta on säädetty, että talousarvion tulee sisältää käyttötalous- ja tuloslaskelmaosat sekä investointi- ja rahoitusosat.

Yleinen talouden tilanne

Talouden suhdannenäkymät vuosina 2026–2028

Suomen talouden toipuminen viivästyy Lähi-idän kriisin seurauksena. Maailmantalous kasvoi odotettua vahvemmin ennen Lähi-idän kriisin kärjistymistä. Myös Suomen talous kasvoi vuoden 2025 lopulla ja talouden asteittaisen toipumisen ennakoitiin jatkuvan vuonna 2026. Öljyn hinnan nousu kuitenkin hidastaa talouskasvua selvästi. Bruttokansantuotteen kasvu jää 0,6 prosenttiin vuonna 2026. Tuotannon taso on alle potentiaalisen, mikä yhdessä öljyn hinnan myöhemmän laskun kanssa tukee kasvun vahvistumista ennustejakson loppupuolella. Bruttokansantuotteen kasvun arvioidaan kiihtyvän 1,7 prosenttiin vuosina 2027–2028.

	2024	2025	2026*	2027*	2028*
Volyymin muutos, %					
Maaailma (PPP)	3,3	3,4	2,8	3,4	3,0
Euroalue	0,8	1,5	1,0	1,6	1,5
EU	0,9	1,5	1,1	1,6	1,5
Saksa	-0,5	0,4	0,6	1,6	1,2
Ranska	1,1	0,9	0,9	1,5	1,5
Ruotsi	1,0	1,8	1,7	2,3	2,2
Iso-Britannia	1,1	1,3	0,5	1,6	1,5
Yhdysvallat	2,8	2,2	1,5	2,0	2,1
Japani	-0,2	1,1	0,0	1,2	0,8
Kiina	5,0	5,0	4,0	4,2	4,2
Intia ¹	6,5	7,5	6,1	6,4	6,3
Venäjä	4,9	1,0	0,9	1,0	1,0

Epävarmuus ja kauppasota uhkaavat maailmantalouden kasvua

Maailmantalouden kasvu on ollut melko vahvaa, mutta Lähi-idän kriisi on muuttanut näkymiä ratkaisevasti. Erityisesti Hormuzinsalmen sulkeminen on aiheuttanut valtavia häiriöitä energiamarkkinoilla, nostanut korkoja ja inflaatio-odotuksia sekä lisännyt epävarmuutta maailmanlaajuisesti.

Lähi-idän kriisi on nostanut öljyn hintaa merkittävästi. Ennusteen taustalla olevien futuurihintojen perusteella öljyn keskihinta on vuonna 2026 lähes 30 prosenttia korkeampi kuin edellisvuonna. Öljyn hinta kääntyy kuitenkin laskuun varsin nopeasti ja on vuonna 2027 alhaisempi, mutta edelleen koholla verrattuna lähtötasoon.

Öljyn hinnan nousu heikentää Suomen ja maailmantalouden kasvua ja kriisi vaikuttaa myös suoraan maailmankauppaa heikentävästi. Vientimarkkinoiden kasvun hidastuminen heikentää myös Suomen vientiä tänä vuonna. Ensi vuonna vienti toipuu markkinoiden tahtiin, mutta ennusteperiodilla nettoviennin vaikutus talouskasvuun jää negatiiviseksi, kun erityisesti investointien lisäämä tuonti kasvaa vientiä nopeammin.

Yksityisen kulutuksen kehitys

Heikko työllisyystilanne sekä geopolitiittiseen tilanteeseen ja julkisen talouden sopeuttamistarpeisiin liittyvät epävarmuudet ovat painaneet kuluttajien luottamusta poikkeuksellisen pitkäkestoisesti. Kuluttajien varovaisuuden ei odoteta hälvenevän kevään aikana, minkä takia yksityisen kulutuksen kasvu on aiemmin arvioitua hitaampaa vuonna 2026.

Investoinnit vauhdittuvat selvästi

Rakentaminen kääntyy varovaiseen kasvuun vuonna 2026 toimitilarakentamisen vetämänä, ja alan laajempi nousu käynnistyy asuntotuotannon elpyessä vuosina 2027–2028. Samaan aikaan investointeja vauhdittaa poikkeuksellinen kasvusysäys, kun F-35-hävittäjien toimitukset nostavat kone- ja laiteinvestoinnit yli 20 prosentin kasvuun. Näistä myönteisistä signaaleista huolimatta investointinäkymiä varjostaa yhä geopolitiittisten kriisien ja korkokehityksen luoma merkittävä epävarmuus.

Työllisyyden käänne odottaa

Työmarkkinoiden käänne parempaan siirtyy yhä. Vuonna 2025 työllisten määrä vähenei toista vuotta peräkkäin, tosin vain puolet siitä määrästä minkä edellisenä vuotena. Työttömien määrä sen sijaan lisääntyi samaa tahtia kuin edellisenä vuotena ja työttömyysaste nousi lähelle kymmentä prosenttia. Työvoiman ulkopuolisten määrän supistuttua työvoimaa on työmarkkinoilla nyt runsaasti ja osallistumisaste lähes historiansa korkeimmalla tasolla.

Vaimea talouskasvu ei tänä vuonna juurikaan lisää työvoiman kysyntää. Alkuvuoden heikko työllisten lukumäärän kehitys ja avoimien työpaikkojen määrän jatkuva lasku viittaavat työllisyyden heikon kehityksen jatkuvan. Yksityisen sektorin työllistämisaikomukset eivät ole vielä laajasti kohentuneet, vaikka teollisuudessa selkeää henkilöstön lisäämistarvetta näyttäisi jo olevan. Toisaalta teollisuuden uusien tilausten arvo supistui vuodenvaihteessa, joten teollisuuden työvoiman kysyntä tuskin lisääntyy vielä alkuvuonna merkittävästi. Palvelualoilla ja rakennustoiminnassa työllistämisaikomuksia on niukasti. Osa-aikaisten työsuhteiden määrän lisääntyessä työtunnit supistuvat työllisten lukumäärää runsaammin.

Maahanmuutto tukee osaltaan työvoiman tarjontaa. Työvoiman määrän kasvu taas lisää työttömien lukumäärää. Työllisten määrä supistuu tänä vuonna keskimäärin 0,1 prosenttia.

(Lähde: VM, taloudellinen katsaus kevät 2026)

Kuntatalouden kehitys

Kuntatalous jatkoi heikkenemistään vuonna 2025, mutta tilanne oli kuitenkin parempi kuin kuntien talousarvioiden perusteella aiemmin arvioitiin. Kuntatalouden heikentyminen aiheutui toimintakulujen, erityisesti avustusten ja palvelujen ostojen voimakkaasta kasvusta sekä verotulojen lievästä laskusta. Muutosten taustalla vaikutti muun muassa työvoima- ja elinkeinopalvelujen (TE-palvelut) rahoitus- ja järjestämisvastuun siirto kunnille, mikä kasvatti suhdanneriskin toteutuessa kuntien toimintakuluja merkittävästi vuonna 2025. Tehtävämuutos näkyi myös nousseissa valtionosuuksissa.

Kuntatalouden yhteenlaskettu vuosikate heikkeni edellisvuodesta noin 420 milj. eurolla 3,2 mrd. euroon. Tilikauden tulos heikkeni, mutta säilyi kuitenkin 0,75 mrd. euroa positiivisena. Tulosta vahvistivat yksittäisten kuntien omaisuuden luovutusvoitot. Investointitaso pysyi edellisvuoden tapaan korkeahkona, ja kuntien lainakanta kasvoi 830 milj. eurolla.

Kuntakokoryhmittäin tarkasteltuna vuosikate heikkeni kaikissa muissa kuntakokoryhmissä paitsi pienissä alle 2 000 asukkaan kunnissa, joissa vuosikate säilyi edellisvuoden tasolla. Tilikauden tulos heikkeni eniten 100 000– 300 000 asukkaan kuntakokoryhmässä, jossa kaikkien kuntien tulos oli negatiivinen. Negatiivisten vuosikatteiden kuntia oli vain kahdeksan, kun vuonna 2024 niiden määrä oli 14. Arviointimenettelyn käynnistetään mahdollisesti kahdessa uudessa kunnassa vuoden 2025 tilinpäätösarvioiden mukaan. Kuntayhtymien määrä väheni edelliseen vuoteen verrattuna 80 kuntayhtymästä 78:een. Kuntayhtymien talouden keskeiset tunnusluvut pysyivät ennallaan. Yhdelläkään kuntayhtymällä ei ollut taseessa kertynyttä alijäämää, ja siten tarvetta käynnistää arviointimenettelyjä ei ole.

Suomen talouden kasvu jää kuluvana vuonna vaimeaksi geopolitiittisen tilanteen heikentäessä kasvunäkymiä. Heikentyneet reaalityalouden näkymät heijastuvat myös julkiseen talouteen ja alijäämä pysyy syvänä koko ennustejakson, julkisen velan lähestyessä 100 prosenttia suhteessa BKT:hen. Kuntatalouden tilanne heikentyi viime vuonna ja pysyy kuluvana vuonna haastavana. Verotulojen kasvun piristyminen vahvistaa vuosikatetta, mutta tilikauden tulos supistuu edellisvuoteen nähden kertaluonteisten myyntituottojen jäädessä pois. Myös toiminnan ja investointien rahavirta heikkenee.

Kuntien talouspaineita lisäävät sovitut palkkaratkaisut, työttömyysetuuksien kasvaneet rahoitusvastuut, valtionosuuksiin kohdistuvat leikkaukset ja välttämättömät investoinnit. Kuntatalouden toimintamenot kasvavat pääosin hintojen nousun seurauksena. Kuntien peruspalveluissa palvelutarve on laskeva, mutta se ei realisoitu menojen alenemisena samassa suhteessa palveluverkkoon ja henkilöstörakenteeseen liittyvien jäykkyyksien vuoksi. Valtionosuuksien vahvistuminen sote-uudistuksesta johtuvien määräaikaisten leikkausten päättyessä ja verotulojen kasvu kohentavat kuntatalouden tilannetta ennustejakson lopulla.

Tulorahoitus ei kuitenkaan riitä kattamaan investointeja ja toiminnan ja investointien rahavirta pysyy negatiivisena koko ennustejakson ajan. Kuntien taloudellinen eriytyminen jatkuu, ja tulojen ja menojen epätasapaino edellyttää pitkäjänteisiä sopeutustoimia.

Kuntalain mukaan kuntien rahoitusaseman muutosta arvioidaan kuntatalousohjelmassa koko maan näkymien ohella myös kuntaryhmittäin. Vuosina 2026 ja 2027 toiminnan ja investointien rahavirran odotetaan heikkenevän kaikissa kuntakoryhmissä, mutta kehyskauden lopulla tilanne helpottuu. Toiminnan ja investointien rahavirta on syvimmillään, -217 euroa asukasta kohden, vuonna 2027. Kehyskauden lopulla vuonna 2030 toiminnan ja investointien rahavirran arvioidaan olevan negatiivinen koko maan tasolla 108 euroa asukasta kohden. Koko tarkastelujakson ajan kuntakoryhmien välillä on merkittäviä eroja, mutta myös kuntaryhmien sisällä esiintyy hajontaa. Toiminnan ja investointien rahavirran kehitys heijastuu myös veroprosentin laskennalliseen korotuspaineeseen. Suurin paine kohdistuu vuoteen 2027.

Negatiivisen vuosikatteen kuntien lukumäärän odotetaan kasvavan erityisesti vuosina 2026 ja 2027. Negatiivisen vuosikatteen kunnista lähes kaikki kunnat kuuluvat alle 5 000 asukkaan kuntakoryhmiin. Negatiivinen vuosikate kertoo käyttötalouden rakenteellisista ongelmista, jotka tulisi korjata.

(Lähde: VM, Kuntatalousohjelma 2026)

Julkisen talouden suunnitelma 2027–2030

Hallitusohjelman mukaan valtio sitoutuu kompensoimaan kunnille asetettavat uudet tehtävät ja veloitteet sekä mahdolliset tehtävien laajennukset rahoittamalla ne täysimääräisesti tai purkamalla muita veloitteita. Hallituksen veroperusteisiin tekemien muutosten verotuottovaikutus kompensoidaan kunnille. Peruspalvelujen valtionosuuslain mukaan tehtävien ja veloitteiden laajennuksiin sekä uusiin tehtäviin osoitetaan 100-prosenttinen valtionosuus. Valtion rahoitusvastuun täysimääräinen toteutuminen edellyttää myös sitä, että uusien tai laajentuvien tehtävien ja veloitteiden vaikutukset kuntatalouteen arvioidaan realistisesti. Huomiota tulee kiinnittää myös tehtävä- ja veloittemuutosten henkilöstövaikutuksiin, koska kunta-alan palkansaajien eläköityminen on voimakasta ja työvoimatilanne vaihtelee paljon niin toimialoittain kuin alueittainkin. Pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus oli tarkoitus uudistaa vastaamaan kuntien uutta roolia ja sote- ja TE-uudistusten jälkeistä tilannetta. Kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän kokonaisuudistusta ei kuitenkaan viedä eteenpäin kuluvalle hallituskaudella. Hallitusohjelman mukaisesti käynnissä olevaa kiinteistöveron arvostamisuudistusta jatketaan. Päämääränä on saattaa rakennusten ja maapohjien verotusarvot vastaamaan paremmin niiden todellisia käyviä arvoja. Kuntien toimintaedellytysten vahvistamiseksi hallitus on syksyllä 2023 käynnistänyt normien keventämisen ja kokeilujen ohjelman, jonka tavoitteena on karsia kuntien toiminnan ja tehtävien mitoitusta ja toteutustapojen yksityiskohtaista sääntelyä. Lisäksi hallitus päätti kevään 2026 kehysriihessään käynnistää selvityksen 50:stä norminpurkuesityksestä. Osa esityksistä koskee kuntien toimintaa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta huolimatta kuntataloudessa vallitsee edelleen tulojen ja menojen välillä rakenteellinen epätasapaino. Kuntien tulisi pystyä sopeuttamaan sekä palveluverkkoaan että toimintaansa vastaamaan pienenevää palvelutarvetta ja rahoitusta. Kunnilla on tehtäväkentän supistuttua aiempaa vähemmän mahdollisuuksia menosopeutukseen, joten uhkana on sopeutuspaineen kohdistuminen aiempaa enemmän veroprosenttien korotuksiin. Kuntien välinen eriytyminen näkyy entistä enemmän myös kuntakentän näkymien ja tulevaisuudenhaasteiden eriytymisenä. Lapsi- ja nuorisoikäluokkien pienenemisen myötä tarvittaneen entistä enemmän kuntien välistä yhteistyötä erityisesti koulutuspalvelujen järjestämisessä. Myös osaavan työvoiman saatavuuden varmistaminen edellyttää uusia palveluiden järjestämistapoja. Näiden kehityssuuntien ja heikkenevien talousnäkymien myötä kunnissa korostuu investointien tarkan tarveharkinnan tärkeys.

	2025 TA +LTA:t	2026 TA	2027	2028	2029	2030	Kuntien
Laskennalliset valtionosuudet	4 677	4 866	4 841	5 029	5 005	5 015	
VM	3 376	3 551	3 523	3 722	3 700	3 709	
OKM	1 302	1 316	1 318	1 307	1 305	1 305	
– josta kuntayhtymät	1 084	1 128	1 138	1 138	1 137	1 137	
Valtion korvaus kunnille veroperuste- muutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä	541	534	615	666	721	771	
Valtionavustukset:	524	477	376	448	348	308	
OM	0	0	12	0	12	12	
VM	11	11	21	111	51	11	
OKM	218	163	199	197	197	197	
MMM	4	9	9	9	9	9	
LVM	30	31	31	31	31	31	
TEM	206	220	69	76	24	24	
STM	32	27	21	11	11	11	
YM	22	17	14	13	13	13	
Valtionavut yhteensä	5 742	5 877	5 831	6 143	6 074	6 094	

1) OKM:n valtionosuuksien ja valtionavustusten osalta kunnille kohdistuva osuus on arvioitu laskennallisesti.

peruspalvelujen valtionosuuteen osoitetaan 3,5 mrd. euroa v. 2027 ja 3,7 mrd. euroa v. 2030. Valtionosuuden taso nousee v. 2027 kevään 2025 julkisen talouden suunnitelmasta n. 46 milj. euroa. Peruspalvelujen valtionosuutta vähentää

perustoimeentulotuen kuntien rahoitusosuuden kasvu n. 121 milj. eurolla. Toisaalta vuoden 2026 valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistuksen muuttuminen lisää valtionosuutta n. 59 milj. euroa. Peruspalvelujen valtionosuuden mitoituksessa on huomioitu kotoutumiskoulutuksen kokonaisuudistus, joka lisää valtionosuutta 33,2 milj. euroa siirtoina opetus- ja kulttuuriministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonaloilta.

Kotoutumistukena maksettavan yleistuen uudistus lisää kuntien velvoitteita kotoutumispalveluiden takuuajan myötä, minkä vuoksi valtionosuutta lisätään noin 10–13 milj. euroa kehyskaudella.

Erityisesti heikossa työmarkkina-asetmassa olevien henkilöiden työllistymistä edistävä uusi työvoimapalvelu lisää kuntien peruspalvelujen valtionosuutta 12,8 milj. euroa vuodesta 2027 alkaen.

Lisäksi kotihoidon tuen ns. Norjan mallin vaikutuksia on tarkennettu. Siitä aiheutuvien kustannusten ja niiden kompensoinnin tarkennettu taso on 0,5 milj. euroa v. 2027, 2,3 milj. euroa v. 2028, 4,5 milj. euroa v. 2029 ja 5,3 milj. euroa v. 2030.

Vuoden 2027 valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistuksen suuruudeksi arvioidaan tässä vaiheessa n. 22 milj. euroa. Arvio tarkentuu kesällä vuoden 2027 talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä. Vuoden 2026 indeksikorotus (3,5 %) on 118,8 milj. euroa. Hallitusohjelman mukaisesti kuntien peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotukseen tehdään yhden prosenttiyksikön korotusta vastaava vähennys, joka alentaa valtionosuutta vuoden 2026 tasossa 33,0 milj. euroa. Nimellisesti indeksivähennys alentaa valtion osuutta n. 111 milj. euroa kehyskauden lopulla. Lisäksi vuodelle 2027 indeksikorotukseen tehtävä vähennys korotetaan 2,8 prosenttiyksikköön, mikä vähentää valtionosuutta vielä 60 milj. euroa.

Vuonna 2030 peruspalvelujen valtionosuus nousee 39 milj. euroa 1.1.2030 voimaan tulevan varhaiskasvatuksen kelpoisuusvaatimusten tiukentumisen vuoksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan valtionosuudet kunnille ovat n. 1,3 mrd. euroa koko kehyskauden. Vuoden 2027 valtionosuuden indeksikorotus (3,5 %) lisää kuntien ja kuntayhtymien valtionosuuksia arviolta 33,3 milj. euroa. Ammatillisen koulutuksen rahoituksen vuoden 2027 indeksikorotuksesta (2,4 %) kohdistuu kunnille ja kuntayhtymille arviolta 17,5 milj. euroa. Valmistavan opetuksen menoihin kohdentuu oppilasmäärän aiemman kasvun vuoksi 13 milj. euron lisäys v. 2027.

(Lähde: VM: Julkisen talouden suunnitelma 2027-2030)

Kunta-alan palkkaratkaisu

Kunta- ja hyvinvointialan kaikki neuvotteluosapuolet ovat hyväksyneet neuvottelutuloksen. Ratkaisun yleisen linjan mukaiset sopimuskorotukset ovat yhteensä 7,37 prosenttia lähes kolmelle vuodelle. Lisäksi on sovittu kunta- ja hyvinvointialan kehittämisohjelman jatkosta vuosille 2026–2028.

Sopimuskauden pituus on 34 kuukautta, eikä sopimusta voi irtisanoa. Perusratkaisun palkankorotukset ovat sopimuskauden aikana yhteensä 7,37 prosenttia. Korotukset jakautuvat siten, että vuonna 2025 palkat nousevat 2,5 prosenttia, vuonna 2026 2,47 prosenttia ja vuonna 2027 2,4 prosenttia.

infrainvestointeihin (6,5 milj. euroa). Varsinaisia kiinteistöinvestointeja toteutettiin 1,2 milj. euron arvosta.

Vuonna 2025 pitkäaikaista lainaa nostettiin 18,1 milj. euroa ja lyhytaikaista lainaa 5,7 milj. euroa. Pitkäaikaiset lainat lyhenivät 15,7 milj. euroa. Lainakanta näin ollen kasvoi edellisestä vuodesta 8,1 milj. euroa ja oli vuoden 2025 lopussa yhteensä 115,7 milj. euroa (6 536 eur/asukas).

Vuoden 2026 alkuperäinen talousarvio hyväksyttiin 1,4 milj. euroa alijäämäisenä. Valtionosuuspäätösten ja alkuvuonna tarkistettujen veroennusteiden seurauksena verorahoitusarviota on jouduttu alentamaan yhteensä 2,9 milj. eurolla, minkä seurauksena talousarvion alijäämä kasvoi 4,3 milj. euroon.

Tilinpäätöksen 2025 ja vuoden 2026 alkuperäisen talousarvion välinen toimintakatteen kasvuksi on tämän johdosta muodostunut 16,8 %. Talousarviota on tarkasteltu uudelleen varmistaen, että vuoden 2026 talousarvio vastaa ajantasaista talouden tilannekuvaa. Työn lähtökohtana on ollut toimintakatteen kasvun hillitseminen ja alijäämän rajoittaminen siten, että kaupungin palvelutuotanto ja strategisten tavoitteiden toteuttamisen edellytykset kuitenkin turvataan.

Talousarvioon 2026 esitettiin toimintakatetta vahvistavia muutoksia yhteensä 2 430 400 euroa, jotka valtuusto hyväksyi 8.6.2026. Muutosten jälkeen tilikauden alijäämäksi muodostuu -1 833 400 euroa. Tilinpäätösennusteessa alijäämä on kuitenkin vielä n. 1,0 milj. euroa parempi, sillä ennusteessa on salkun tuoton arvioitu kasvavan kuluvan vuoden osalta 5,0 milj. euroon.

Arvioitu tulo- ja meno kehitys

Vuonna 2027 toimintamenot kasvavat palkkaratkaisun ja kustannustason vuoksi. Inflaation arvioidaan kasvattavan menoja 2,0% ja henkilöstömenojen arvioidaan kasvavan 3,0%:ia vuoden 2026 talousarvioon nähden.

TE-uudistuksen tuoma rahoitusvastuu on tehnyt menoista aiempaa suhdanneherkemmät. Kaupungin työttömyys on selvästi valtakunnallista keskitasoa korkeampi. Työ- ja elinkeinoministeriön ennusteiden mukaan suomen työttömyys laskisi vuonna 2027, mutta pitkäaikaistyöttömyys kääntyisi laskuun vasta vuoden 2027 lopulla. Trendin arvioidaan näkyvän kaupungin kustannuksissa viiveellä.

Vuosina 2028-2029 valtionosuudet vahvistuvat kun sote-uudistuksen määräaikaiset vähennykset päättyvät ja indeksijarru poistuu. Verotulojen tasauksen myötä kaupungin valtionosuuksien arvioidaan myös vahvistuvan. Ikärakenteen kautta kaupungin saama peruspalvelujen valtionosuus kuitenkin edelleen heikkenee heikon väestökehityksen seurauksena.

Verotulojen kasvu suhteessa kustannuskehitykseen on heikkoa. Verotulojen arvioidaan kuluvana vuonna säilyvän vuoden 2025 tasolla ja kasvavan vuonna 2027 vain 1,2 %. Työikäisten määrän heikkeneminen syö veropohjaa.

Verotulojen kokonaiskasvu vuosina 2026-2029 on n. +2,2 milj. €. Samaan aikaan peruspalvelujen hintaindeksin arvioidaan kasvavan n. 3,5 % vuodessa mikä tarkoittaa n. 5,2 milj. euron nettomenojen kasvua vastaavalla kaudella. Kehitys merkitsee

väistämättä menokasvun tuntuva hillitsemistä, palvelutason sopeutustarvetta sekä mahdollista lisärahoitusta veronkorotusten kautta.

Investoinnit ja velkaantuminen

Kaupungin investointitaso on vaihdellut viime vuosina. Tulevien vuosien investointitaso tulee sopeuttaa kestäväälle pohjalle. Vuotuinen investointitaso tulee supistaa vuosikatteen tasolle, jotta kaupungin tulorahoitus riittää kattamaan investointimenot. Lainasalkun kasvua tulee hillitä sopeuttamalla investoinnit tulorahoitukseen. Tavoitteena tulee olla kaupungin lainakannan pienentäminen. Investointitasosta ja periaatteista linjataan tarkemmin valtuuston muutosohjelmassa.

Investointien lisäksi myös leasingrahoituksella hankittavaan omaisuuteen tulee kiinnittää huomiota. Leasinghankinnat suunnitellaan viideksi vuodeksi eteenpäin ja niiden osalta määrärahat tulee varata palvelualueen käyttötalousmenoihin.

3. Ohjeet palvelualueille laadintaa varten

Edellä todetun pohjalta ja arvioitu kehitys huomioiden kaupunginhallitus antaa noudatettavat aikataulut ja ohjeet talousarvion laadintaan.

Palvelualueiden esitykset käsitellään kaupunginjohtajan johtoryhmässä ennen niiden viemistä ao. toimielimen käsittelyyn. Valmisteluaikataulu ja määräajat on esitetty luvussa 1.

Strategia ja toiminnalliset tavoitteet

Kuntalaki edellyttää kunnan toiminnalta tavoitteellisuutta ja suunnitelmallisuutta. Valtuuston ja kunnan muiden toimielinten on talousarviossa ja -suunnitelmassa sekä niihin perustuvissa käyttösuunnitelmissa ja erillisbudjeteissa hyväksyttävä toimintaa ja taloutta koskevat tavoitteet.

Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään sekä kunnalle että kuntakonsernille toiminnan ja talouden tavoitteet siten, että talousarvio ja -suunnitelma toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet.

Kaupungin strategia on päivitetty tänä keväänä ja linjaa vuoden 2027 tavoitteiden asettamista. Strategia valutetaan käytäntöön talousarvion kautta vuosittaisiin toiminnan ja talouden tavoitteisiin. Strategian toteuttamisessa ja arkeen viemisessä erityistä huomiota on syytä kiinnittää myös arvoihin, joita ovat *välittäminen, uudistuminen sekä tuloksellisuus*. Vuoden 2027 toiminnalliset tavoitteet johdetaan strategiasta ja siinä hyväksytyistä päämääristä, tavoitteista ja arvoista.

Arvomme

Välittäminen

Välitämme, kohtaamme, kysymme, kerromme, kuuntelemme. Teemme yhdessä ja arvostamme toisiamme.

Uudistuminen

Haastamme itseämme ajattelemaan toisin, kokeilemme, kehitämme ja kannustamme. Haluamme parempaa, emme roiku menneessä vaan katsomme tulevaan.

Tuloksellisuus

Toimimme tavoitteellisesti. Pohdimme, pistämme töpinäksi ja saamme asioita aikaan, olemme johdonmukaisia.

Strategian päämäärät ja strategiset tavoitteet ovat seuraavat:

Päämäärät ja tavoitteet

Edistämme hyvinvointia

- Kestävä, turvallinen ja sujuva arki kaikille
- Kulttuurin, liikunnan ja ulkoilun ilon mahdollistaminen kaikenikäisille
- Parhaan oppimis- ja kasvupolun tarjoaminen

Uudistamme työelämää ja asumista

- Muuttovoiton vahvistaminen ja kansainvälistymisen edistäminen
- Monipuoliset asumisen vaihtoehdot veto- ja pitovoimatekijänä
- Kiinnostava kaupunki yrityksille ja yrittäjille

Vahvistamme kaupunkiyhteisöä

- Ennakoiva, rohkea, tietoon perustuva päätöksenteko ja johtaminen
- Osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen
- Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö

Strategisia tavoitteita ja mittareita seurataan erikseen, mutta ne tulee huomioida myös kunkin palvelualueen omien tavoitteiden laadinnassa. Osa mittareista on siis kaupunkitasoisia, mutta esim. henkilöstöön ja johtamiseen liittyvät tavoitteet ja mittarit soveltuvat kullekin palvelualueelle talousarviotavoitteiksi.

Kunakin palvelualueen talousarviotavoitteiden tulee pohjautua ja linkittää strategiaan päämääriin. Pohjat toiminnallisten tavoitteiden laadintaa varten löytyvät Targetor-ohjelmasta.

Konsernin tytäryhtiöiden osalta tavoitteet asetetaan osana kaupunginhallituksen talousarvioesitystä.

Strategiset kehittämistyöryhmät

Osana kaupungin johtamisjärjestelmää ja strategian toteuttamista on perustettu strategisia poikkihallinnollisia kehittämistyöryhmiä. Ryhmän vetovastuu on kaupungin johtoryhmän jäsenellä. Strategisten ryhmien teema ovat:

- Elinkeino- ja yritysysteistyö
- Digikehitys - DigiHeinola
- Markkinointi- ja viestintä
- Kaupunkikehitys
- Hyvinvoinnin edistäminen
- Resurssiviisaus ja kestävä kehitys

Strategisten työryhmien toiminnalle on asetettu tavoitteita ja niiden toimintaa arvioidaan vuosittain. Strategisten kehittämistyöryhmien tavoitteita edistetään toiminnallisten tavoitteiden kautta sekä talousarvion määrärahojen puitteissa.

Henkilöstösuunnitelma

Taluspalvelut on yhdessä henkilöstöpalveluiden ja vastualueiden kanssa käynyt läpi henkilöresurssit vuosien 2027-2029 palkkabudjetointia varten.

Henkilöstöpalvelut antaa henkilöstö- ja koulutussuunnitelman ohjeet erikseen myöhemmin suoraan palvelualueille.

Hankkeet talousarviossa

Talousarviossa hankkeisiin varataan talousarviovuodelle (kalenterivuosi) ja suunnitelmavuosille tarvittavat tulot ja menot. Jos hanke jatkuu yli kalenterivuoden, tulee hankkeen menot ja tulot jakaa kalenterivuosittain. Hankkeiden menojen ja tulojen osalta on muistettava aina, että menot ja tulot kirjataan suoriteperusteisesti eikä sen mukaan miten raha liikkuu. Jos hankeavustus saadaan ennakoon ennen hankkeen aloitusta, ennakkotuloa tuloutetaan tuloslaskelmaan sitä mukaan kun hankkeelle syntyy menoja. Vastaavasti jälkirahoitteisessa hankkeessa hanketulo kirjataan tuloksi ja saamiin sen mukaan kun menoja syntyy vaikkakin hankemaksatus tapahtuisi myöhemmin.

Jos talousarviota suunniteltaessa ei vielä tiedetä hankkeen kokonaismenoja ja tuloja tai sitä toteutuuko hanke suunnitellusti, riittää kun budjetoidaan hankkeisiin tarvittava rahoitusosuus eli nettomeno projektitunnukseksi. Tärkeää on kuitenkin yrittää arvioida vuosikohtainen nettomeno.

Talousarvioehdotuksen rakenne

Palvelualueen talousarvioehdotuksen rakenne muodostuu seuraavista tekijöistä:

1. Palvelualuejohtajan katsaus talousarvioon

- toiminnan/palvelujen kuvaus
- toimintaympäristön muutokset
- olennaiset palvelualueen talousarvioon vaikuttavat huomioidut ja keskeiset muutokset
- riskienhallinta ja toimenpiteet

2. Käyttötalousosa

- strategiasta johdetut toiminnalliset tavoitteet (valtuustotaso)
- palvelualueen tuloarviot ja määrärahat valtuuston sitovuustasoinen
- talousarvion määrärahoissa ja tuloarvioissa huomioon otetut muutokset (eurotaulukko) sitovuuksittain
- tarvittavat toimintaa kuvaavat tunnusluvut

3. Investointiosa

- investointisuunnitelma suunnitelmakaudelle 2027-2031 sitovuuksittain sekä erittelyt hankkeittain ja mahdolliset hankekohtaiset perustelut
- arvio investointitasosta vuosille 2032-2037 perustuen korjausvelkaan
- erittely leasingrahoituksella hankittavasta omaisuudesta vuosille 2027-2031 palvelualueittain

4. Taseyksikön laskelmat

- taseyksikön käyttötalousosa (toiminnalliset tavoitteet, taseyksikön tuloslaskelma, tuloarvioissa ja määrärahoissa huomioon otetut muutokset, tunnusluvut, riskit)
- Taseyksikön investointiosa
- Taseyksikön rahoitusosa (rahoituslaskelma)

5. Lautakunnan esitykseen lisäksi

- strategiasta johdetut toiminnalliset tavoitteet (lautakuntataso)
- tuloarviot ja määrärahat lautakunnan sitovuustasoinen (vastuualue/toimintayksikkö)
- vastuualueen toiminnan/palvelujen kuvaus, toimintaympäristön muutokset ja olennaiset vastuualueen talousarvioon vaikuttavat huomioidut ja keskeiset muutokset
- seudullisen toiminnan osalta arvio kuntakohtaisesta maksuosuudesta

Talousarvion sitovuustasot

Käyttötalousosa	Valtuustoon nähden sitova taso
Yhteiset palvelut palvelualue	toimintakate/netto
Hyvinvoinnin palvelualue	
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	toimintakate/netto
Kasvatus- ja opetus	toimintakate/netto
Kaupunkiympäristön palvelualue	
Kaupunkiympäristön hallinto, kuntatekniikka, ruoka- ja siivouspalvelut yhteensä	toimintakate/netto

Heinolan kaupunki

PL 1001, 18101 Heinola, käyntiosoite Rauhankatu 3
Puh. 03 849 30 (vaihde), kirjaamo@heinola.fi
Y-tunnus 1068892-9
www.heinola.fi

PIENI KAUPUNKI, ISO ELÄMÄ

Vesilaitos	Tilikauden yli-/alijäämä
Tilakeskus	Tilikauden yli-/alijäämä
Rakennusvalvonta	toimintakate/netto
Ympäristönsuojelu	toimintakate/netto
Tuloslaskelmaosa	Valtuustoon nähden sitova taso
Rahoitustuotot ja -kulut	netto
Verotulot	arvio
Valtionosuudet	arvio
Poistot ja arvonalentumiset	arvio
Rahoitusosa	Valtuustoon nähden sitova taso
Antolainat	netto
Lainanotto ja lyhennykset	arvio
Investointiosa	Valtuustoon nähden sitova taso
Irtain omaisuus palvelualueittain ja taseyksiköittäin	netto
Julkinen käyttöomaisuus / Kadunrakennus	netto
Julkinen käyttöomaisuus / Vesilaitos	netto
Talonrakennusinvestoinnit / Tilakeskus	netto
Osakkeet ja osuudet	netto
Maa-alueiden osto ja myynti	netto

Hankekohtaiset yli 1,5 milj. eur investoinnit tuodaan päätettäväksi kaupunginhallitukseen ennen hankkeen aloittamista.

Käyttötalousosa

Käyttötalouden laadinta tulee toteuttaa seuraavasti:

- palvelualueet valmistelevat talousarvioesityksensä annettuun *sitovuustasoon*.
- henkilöstökulut suunnitellaan toimitettujen palkkatietojen mukaan
- henkilöstömenoissa (koko kaupunki) huomioidaan palkkaratkaisun arvioitu vaikutus ja sivukulujen kasvu, lisäresurssitarpeet tulee perustella
- sivukulujen osalta prosentteina käytetään viimeisimpiä arvioita, tiedot viedään keskitetysti järjestelmään
- henkilöstöpalveluiden talousarvioon varataan keskitetyt henkilöstöedut kuten Liikunta-, kulttuuri- ja hyvinvointietu, vuoden kehitysteosta palkitseminen, polkupyöräetu, lounasetu, kunnossa kaiken ikää ja koko henkilöstön joululounas.
- palvelualueiden tulee varata omiin talousarvioihinsa yhteisöllistä toimintaa varten 50 euroa / henkilö sekä muut henkilöstön huomioimiseen tarvittavat varaukset mm. aamukahvien tai merkkipäivien huomioimisen kustannukset
- sisäisistä eristä toimitetaan tieto toimialoille ja ne tallennetaan keskitetysti
- palvelualueen talousarvioesityksessä menojen ja tulojen muutokset kuluvaan vuoteen tulee eritellä ja perustella ja tarpeiden muutokset eritellä suhteessa esim. oppilasmäärään tai lainsäädännön muutoksiin tms. liittyen, talousarvion 2027 laadinnassa tulee kuitenkin lähtökohtaisesti välttää harkinnanvaraisia menoja sekä pidättäytyä määrärahakorotuksista
- palvelualueen talousarvio tulee laatia raamiin kuin tässä ohjeessa on määritelty ja huomioida säästö- ja tuottavuustavoitteet

- riskien arviointi on osa talousarvion laadintaa, riskien arvioinnissa huomiota tulee kiinnittää erityisesti tavoitteiden saavuttamisen kannalta olennaisiin riskeihin

Palvelualueiden tulee huomioida, että taloussuunnittelussa toiminnalla ja taloudella on kiinteä yhteys. Tietyn toiminnallisen kokonaisuuden toteuttamiseksi tulee varata riittävät resurssit. Palvelualueella tulee erityisesti kiinnittää huomiota siihen, että valtuustoon nähden sitovat tavoitteet esitetään täsmällisesti ja selkeästi. Toiminnalliset tavoitteet sekä toimialoittaiset talousarvion perustelutekstit laaditaan suoraan Targetor-ohjelmaan.

Perusteluissa selvitetään tarkemmin palvelutarpeisiin, tavoitteiden asettamiseen sekä niiden saavuttamiseen liittyviä haasteita ja epävarmuustekijöitä. Perusteluissa tehdään lisäksi selkoa toiminnan painopisteistä ja kehittämistarpeista sekä arvioidaan voimavarojen riittävyttä muun muassa henkilöresurssien, toimitilojen ja muiden tuotannontekijöiden osalta.

Valmistelussa tulee huomioida kaikki jo päätetyt lainsäädännölliset muutokset sekä arvioida niiden vaikutukset taloussuunnitelmaan parhaalla mahdollisella asiantuntemuksella Hallitusohjelman ja tulevan budjettiriihen vaikutuksia tullaan tarkastelemaan taloussuunnitelman laadinnan aikana annetun raamin puitteissa.

Tuloslaskelmaosa

Verotuloarvioissa ja valtionosuusarvioissa tukeudutaan Kuntaliiton ja valtiovarainministeriön ennakkolaskelmiin.

Poistot

Poistot ovat toimintakatteen ulkopuolisia eriä eivätkä siten vaikuta talousarvion sitovuustasoon silloin, kuin sitovuudeksi on asetettu toimintakate. Vesilaitoksen ja Tilakeskuksen tulee ensisijaisesti kattaa poistot tuloksestaan, sillä em. yksiköiden sitovuudeksi on asetettu tilikauden yli-/alijäämä.

Poistojen arvioinnissa noudatetaan valtuuston 15.5.2023 hyväksymää poistosuunnitelmaa.

Investointiosa

Investoinnit tulee suunnitella hanketasolla vähintään seuraavalle viidelle vuodelle eli vuoteen 2031 asti. Investoinnit tulee kokonaisuutena arvioida vuoteen 2037 asti. Maanhankinnan ja tähän liittyvien kehittämisinvestointien tulee perustua suunnitelmallisiin tavoitteisiin.

Investointiosassa esitetään hankkeiden kustannusarviot ja niiden jaksottuminen investointimenoina suunnitteluvuosille sekä investointiin saatavat rahoitusosuudet ja muut tulot. Investointiosassa valtuusto hyväksyy kustannusarviot, määrärahat ja tuloarviot sitovuuksittain.

Korjausvelan hallintaan ja lyhentämiseen kohdentuvat perusparannus- ja korvausinvestoinnit tulee kattaa tulorahoituksella. Investointitason tulee kokonaisuutena olla kaupungin tulotasoon nähden kestäväällä pohjalla.

Investoinnin ja käyttötalousmenon eroon on syytä suunnittelussa kiinnittää huomiota, jotta kustannuserät tulee budjetoitua oikeisiin osa-alueisiin. Investoinnit ovat useiden vuosien ajan käytössä olevia hyödykkeitä kuten rakennukset. Myös yli 10 000 euron ohjelmistolisenssit käsitellään investointiosassa. Olennaisuuden ja varovaisuuden periaatteet huomioiden voidaan vähäarvoisten aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden hankintamenot kirjata kokonaisuudessaan tilikauden kuluksi (vuosikuluksi), vaikka hyödykettä käytettäisiinkin useita vuosia. Pääsääntöisesti alle 10 000 euron (veroton) hankintoja ei tule kirjata investoinniksi vaan vuosikuluksi.

Investointimenot eivät ole:

1. Menot, jotka ovat luonteeltaan lyhytvaikutteisia tai rinnastetaan niihin
 - erilaiset pakolliset ympäristövelvoitteiden aiheuttamat menot esim. kaatopaikkojen maisemointi tai pilaantuneen maa-alueen puhdistus
 - vahinkojen korjaaminen
 - tarpeen mukaan toteutettavat korjaustyöt, jotka ylläpitävät käyttömahdollisuuksia
 - purkamismenot
2. Hyödykkeen käyttöaikaan kohdistuvat menot
 - laitteen tai ohjelmiston käyttöönottokoulutus
 - kuluvat tarvikkeet ja varaosat
3. Investointia edeltävät selvitykset
 - investointivaihtoehtojen, toteutustapojen tai sijoituspaikkojen kartoittaminen
 - kuntokartoitukset, sisäilmatutkimukset jne.
4. Investoinnin toteutusaikana syntyvät muut menot
 - väistötilojen menot, ylimääräiset kuljetusmenot jne.
5. Erät, jotka ovat luonteeltaan muita liiketapahtumia
 - palautettavat liittymismaksut ovat saamia
 - hyödykkeen rakentaminen myytäväksi on vaihto-omaisuutta

Rahoitusosa

Rahoitustarvetta tarkastellaan, kun palvelualueiden esitykset ja investoinnit on saatu koottua. Investointien tulorahoituksen tulee olla pitkällä aikavälillä kestäväällä pohjalla ja lainamäärää tulee voida lyhentää suunnitelmakaudella.

Rahoitusosaan budjetoidaan lyhyt- ja pitkäaikaistenlainojen muutosten lisäksi väliaikaisrahoitusten arvioitu tarve sekä niiden lyhennykset.

Rahoitusosa pitää sisällään arvion taseyksiköiden vaikutuksesta kaupungin rahoitusosaan eli arvio taseyksiköiden yhdistysten muutoksesta tai pitkäaikaisesta lainasta kaupungilta tai ulkopuoliselta rahoituslaitokselta.

Talousarviokehys

Talousarviokehyksessä kaupunginhallitus määrittelee talousarviokehysten lautakuntien ja palvelualueiden talousarvion laadinnan ohjaamiseksi. Tiedot perustuvat edellä todettuihin arvioihin toiminnan ja talouden kehityksestä. Valtuuston hyväksymä muutosohjelma linjaa vuoden 2027 talousarvion valmistelua.

Talousarviokehys perustuu seuraaviin lähtökohtiin:

- Kustannustason nousua on arvioitu 2,0 % vuodessa.
- Palkkaratkaisun kustannusvaikutus 5,03 % maaliskuun 2026 palkkoihin verrattuna. Vuoden 2026 talousarvion tasoon vuosittainen kasvu n. 3,0 % vuodessa.
- Henkilösivukulujen arvioidaan säilyvän nykytasolla. Keva arvion mukaan kokonaisprosentti on 24,73 vuonna 2027. Juel tasausmaksu on ennakkotietojen mukaan 815 te.
- Sisäisten vuokrien nousu keskimäärin enintään 2,0 %, sisäisten ruoka- ja siivouspalveluiden veloitukset enintään 2,4 %.
- Toimintatuottojen osalta korotukset vähintään vuotuisen kustannustason nousun verran
- Investointitaso vuosikatteen tasolla.
- Korkotason muutokset kuntarahoituksen ennusteen mukaiset
- Valtionosuusarviot ovat VM:n painelaskelman mukaiset
- Palvelualuekohtaiset euromääräiset tavoitteet talouden sopeuttamiselle muutosohjelman mukaisesti: Toimintatulojen lisäys 200 te v. 2027, 350 te v. 2028 ja 500 te v. 2029. Toimintamenojen vähennys 0,5 milj. euroa v. 2027, 1,5 milj. euroa v. 2028 ja 2,5 milj. euroa v. 2029

TULOSLASKELMA	Toteutuma 1-12 / 2025	Ennuste	2027	2028	2029
Toimintatuotot					
Myyntituotot	11 695 543	11 471 700	11 697 134	12 081 077	12 472 698
Maksutuotot	1 580 350	1 868 500	1 905 870	1 943 987	1 982 867
Tuet ja avustukset	1 786 836	1 150 900	1 173 918	1 197 396	1 221 344
Muut toimintatuotot	11 505 841	11 296 900	10 757 838	10 972 995	11 192 455
		0	0	0	0
Toimintatuotot yhteensä	26 568 569	25 788 000	25 534 760	26 195 455	26 869 364
Valmistus omaan käyttöön yhteensä	71 965	110 000	110 000	110 000	110 000
Toimintakulut		0			
Henkilöstökulut	-30 929 337	-32 164 800	-32 929 744	-33 517 636	-34 123 165
Palvelujen ostot	-21 770 849	-21 977 700	-22 117 254	-21 959 599	-21 798 791
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 998 229	-4 241 100	-4 325 922	-4 412 440	-4 500 689
Avustukset	-3 791 728	-3 984 200	-4 063 884	-4 145 162	-4 228 065
Muut toimintakulut	-8 577 152	-10 611 900	-10 824 138	-11 040 621	-11 261 433
		0	0	0	0
Toimintakulut yhteensä	-69 067 296	-72 979 700	-74 260 942	-75 075 458	-75 912 144
Toimintakate	-42 426 761	-47 081 700	-48 616 182	-48 770 003	-48 932 780
Verotulot	42 471 700	42 300 000	42 900 000	43 900 000	44 700 000
Valtionosuudet	10 185 069	8 336 000	7 900 000	10 400 000	10 600 000
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	6 412 518	3 348 100	3 340 100	3 260 100	3 180 100
Vuosikate	16 642 526	6 902 400	5 523 918	8 790 097	9 547 320
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä	-8 919 525	-8 200 800	-8 400 000	-8 600 000	-8 800 000
Tilikauden tulos	7 723 001	-1 298 400	-2 876 082	190 097	747 320
Poistoeron muutos	-1 122 744	-1 425 000	583 000	700 000	900 000
Varausten muutos	-4 489 109	2 000 000	0	0	0
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	2 111 149	-723 400	-2 293 082	890 097	1 647 320

Palvelualuekohtainen kehys ja linjaukset

1. Palvelualueille on muutosohjelmassa asetettu 3,0 milj. euron tuottavuustavoite suunnitelmakaudelle. Tuottavuustavoitteesta 0,7 milj. euroa on kohdistettu vuoteen 2027, 1,15 milj. euroa vuoteen 2028 ja 1,15 milj. euroa vuoteen 2029.
2. Tulojen kasvun tulee lisäksi olla vähintään menokasvun tasolla. Kustannustason nousu tulee viedä hintoihin.
3. **Vesilaitoksen** tavoitteena on, että vesilaitos pystyy tuotoillaan kattamaan toiminnasta aiheutuvat kustannukset.
4. **Tilakeskuksen** tavoitteena on, että taseyksikkö pystyy jatkossa kattamaan vuokratuotoilla toiminnasta aiheutuvat kustannukset (ml. Pääomakustannukset).
5. Korjausvelan hallintaan ja lyhentämiseen kohdentuvat peruseräparannus- ja korvausinvestoinnit tulee kattaa tulo-rahoituksella. Investointitason tulee kokonaisuutena olla kaupungin tulotasoon nähden kestäväällä pohjalla.
6. Palvelualueille annettu talousarviokehys suhteessa tulo-rahoitukseen päättyy kaupungin kokonaistuloksen kannalta alijäämäiseen tulokseen. Palvelualueita ja

lautakuntia edellytetään talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä yhdessä etsimään toiminnastaan ja talousarviosta toimenpiteitä, joilla voidaan parantaa kaupungin toimintakatetta.

Muutosohjelmassa linjatut toimintatulojen ja toimintamenojen tavoitteet on kehyksessä jaettu lautakunnittain ulkoisten menojen ja tulojen suhteessa seuraavasti:

Tulotavoitteet

	2027	2028	2029
Kaupunginhallitus	16 300	12 300	16 300
Kasvatus- ja opetuslautakunta	18 300	13 800	18 300
Hyvinvoinnin edistämisen lautakunta	17 400	13 000	17 400
Kaupunkiympäristölautakunta	140 000	104 600	140 000
Ympäristölautakunta	8 000	6 300	8 000
Yhteensä	200 000	150 000	200 000

Menojen vähennystavoitteet

	2027	2028	2029
Kaupunginhallitus	73 400	146 800	146 800
Kasvatus- ja opetuslautakunta	168 000	336 000	336 000
Hyvinvoinnin edistämisen lautakunta	86 000	172 000	172 000
Kaupunkiympäristölautakunta	160 600	321 200	321 200
Ympäristölautakunta	12 000	24 000	24 000
Yhteensä	500 000	1 000 000	1 000 000

Talousarviokehys lautakunnittain vuodelle 2027

Sitova toimintakate	Tilinpäätös 2025	Voimassa oleva talousarvio			
		2026	Kehys 2027	Kehys 2028	Kehys 2029
Keskusvaalilautakunta	-57 385	-5 700	-5 700	-5 800	-37 200
Tarkastuslautakunta	-56 329	-74 400	-76 000	-77 800	-79 700
Kaupunginhallitus	-7 370 794	-8 543 600	-8 653 800	-8 634 000	-8 612 300
Kasvatus- ja opetuslautakunta	-24 754 804	-26 351 200	-26 838 800	-27 253 800	-27 688 200
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta	-11 763 702	-12 654 300	-12 830 200	-12 965 500	-13 104 900
Kaupunkiympäristölautakunta	2 308 290	1 498 000	796 800	1 176 500	1 599 300
Ympäristölautakunta	-732 037	-1 000 500	-1 008 700	-1 009 900	-1 010 000
Yhteensä	-42 426 761	-47 131 700	-48 616 400	-48 770 300	-48 933 000

Rahoituskehys

Rahoituskehys pohjautuu muutosohjelman sopeutettuun tuloslaskelmaan, investointitason ja salkun tuoton hyödyntämiseen. Toiminnan ja investointien rahavirta kääntyy positiiviseksi suunnitelmavuosina 2028-2029 hilliten lainakannan kasvua.

	TP 2025	ENN 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Toiminnan rahavirta	16 021 334	6 502 400	5 123 918	8 390 097	9 147 320
Vuosikate	16 642 526	6 902 400	5 523 918	8 790 097	9 547 320
Tulorahoituksen korjaukset	-621 192	-400 000	-400 000	-400 000	-400 000
Investointien rahavirta	-12 918 368	665 000	-5 395 000	-5 940 000	-5 585 000
Investointimenot	-14 829 975	-6 735 000	-5 795 000	-6 340 000	-5 985 000
Rahoitusosuudet investointimenoihin	162 787	0	0	0	0
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	1 748 820	7 400 000	400 000	400 000	400 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	3 102 966	7 167 400	-271 082	2 450 097	3 562 320
Rahoituksen rahavirta					
Antolainauksen muutokset	122 056	-200 000	-200 000	-200 000	-200 000
Antolainasaamisten lisäys	-110 721	-350 000	-350 000	-350 000	-350 000
Antolainasaamisten vähennys	232 777	150 000	150 000	150 000	150 000
Lainakannan muutokset	8 054 417	203 500	2 971 082	249 903	-862 320
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	18 100 000	15 200 000	17 971 082	15 249 903	14 137 680
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-15 696 472	-14 996 500	-15 000 000	-15 000 000	-15 000 000
Lyhytaikaisten lainojen muutos	5 650 889	0	0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	-2 506 072	-5 000 000	-2 500 000	-2 500 000	-2 500 000
Rahoituksen rahavirta	5 670 401	-4 996 500	271 082	-2 450 097	-3 562 320
Rahavarojen muutos	8 773 366	2 170 900	0	0	0

Laadinnan vastuut

Vastuu talousarvion laadinnassa toteutuu siten, että koko kaupungin talousarviokokonaisuudesta ja prosessista vastaa talouspalvelupäällikkö Palvelualuekohtaisista läpikäynneistä ja tietojen tallennuksesta taloussuunnittelujärjestelmään vastaa palvelualueen controller.

Palvelualuejohtaja vastaa oman palvelualueensa osalta talousarvioesityksen ja taloussuunnitelmaesityksen laadinnasta annettuun määräaikaan mennessä.

Lukujen tallentaminen järjestelmään tehdään lähtökohtaisesti keskitetysti talouspalveluiden toimesta. Laadintaa varten talouspalvelut toimittaa laadintapohjat toimialoille kesäkuun alussa ja ne käydään läpi palvelualueidenjohtoryhmien kokouksissa controllerin toimesta. Talouspalvelujen ja palvelualueiden yhteistä valmistelua varten talouspalvelut varaa yhteiset valmisteluajat kalentereihin kesä- elokuulle.